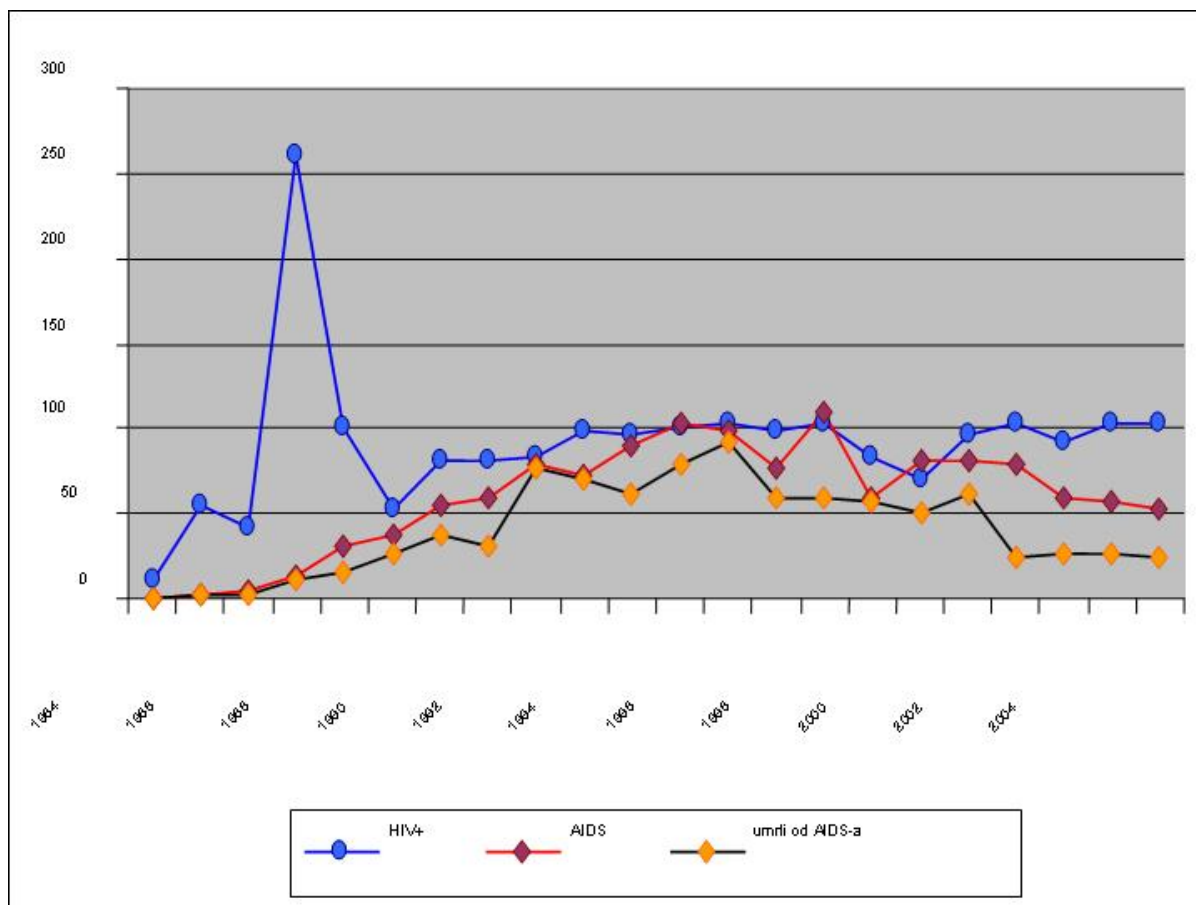

EPIDEMIOLOŠKA SITUACIJA HIV/AIDS U SRBIJI U PERIODU 1984 -20. 11. 2006. godine

Prema dostupnim podacima naša zemlja spada u zemlje sa niskom prevalencijom HIV infekcije, sa procenjenom HIV prevalencijom 0,05-0,1%. S druge strane, mali broj osoba se testira na HIV (u 2005. godini stopa testiranja je iznosila 4,7 na 1000 stanovnika).

U Srbiji je od 1984. zaključno sa 20.11. 2006. godine zvanično registrovano 2088 osoba inficiranih HIV-om, od kojih je 1339 (64%) već obolelo od AIDS-a, dok je 918 osoba umrlo od AIDS-a. Dominira grupisanje registrovanih HIV pozitivnih osoba (90%) na teritoriji centralne Srbije, i to uglavnom na području grada Beograda (oko 80%), koji kao i svaka metropola ima više zastupljeno rizično ponašanje, ali i najveći broj testiranja se obavi upravo u Beogradu.

Nakon kontinuiranog porasta registrovanih osoba sa kliničkom manifestacijom AIDS-a, od 1999. godine se zapaža postepeno opadanje broja obolelih, s procenom da će taj trend zadržati i tokom narednog perioda. Takođe, **od 1997. godine se registruje i kontinuiran pad broja umrlih, tako da se od 2002. godine registruje prosečno oko 25 umrlih od AIDS-a na godišnjem nivou.** Pad obolevanja i umiranja od AIDS-a svakako je **rezultat primene kombinovane, visoko aktivne antiretrovirusne terapije (HAART)** koja je od 1997. godine dostupna i besplatna i kod nas (*grafikon 1*). Međutim, pad obolevanja i umiranja od AIDS-a nije istovremeno praćen i smanjenjem broja novootkrivenih osoba zaraženih HIV-om, pa uz produžen životni vek raste i ukupan broj osoba koje žive sa HIV-om, odnosno potencijalnih prenosilaca infekcije.

Grafikon 1. Novodijagnostikovane osobe inficirane HIV-om, oboleli i umrli od AIDS-a

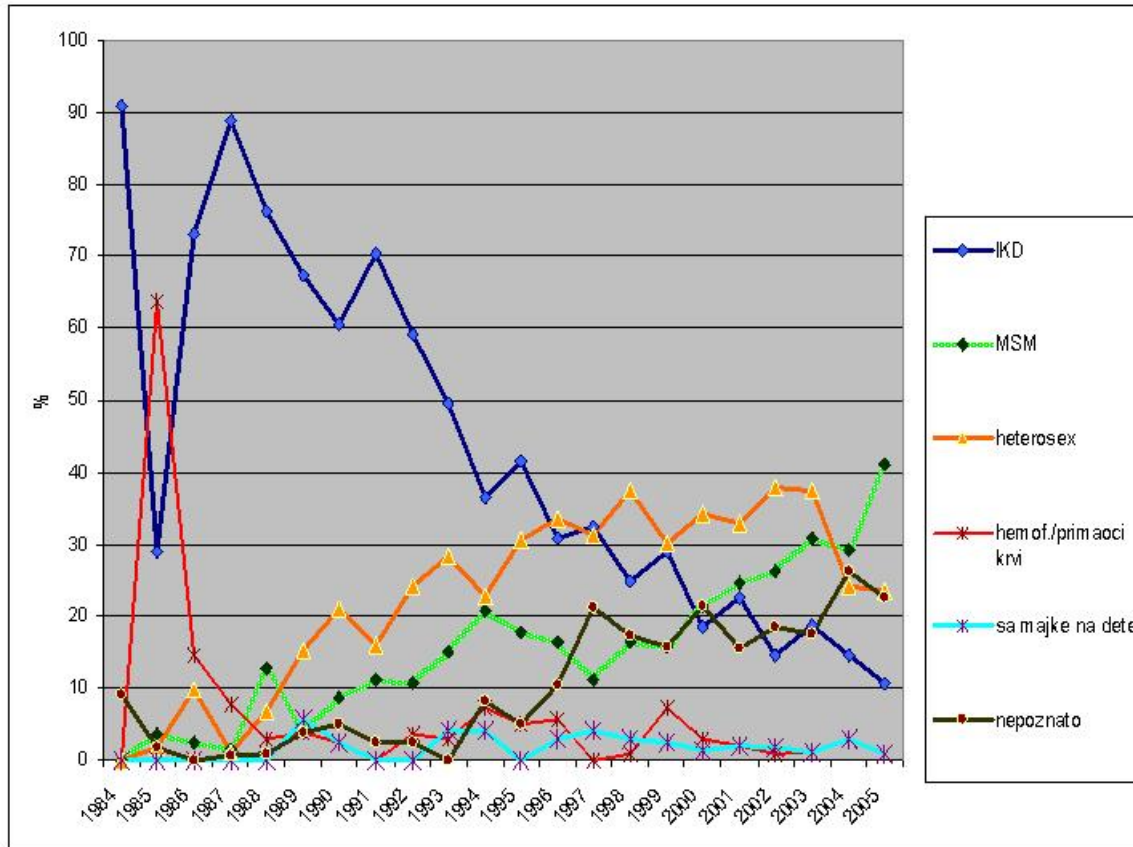
Po godini postavljanja dijagnoze u R. Srbiji u periodu 1984-2005.g.

Broj inficiranih, obolelih i umrlih muškaraca je trostruko veći u odnosu na žene, što ukazuje na veću izloženost muškaraca infekciji i slaže se sa podacima iz Evrope i sveta. Međutim, praktično trostruko veća mogućnost transmisije HIV infekcije sa zaraženog muškarca na ženu seksualnim kontaktom svakako uslovljava trend porasta učešća žena u ukupnom broju HIV inficiranih i obolelih kako kod nas, tako i u Evropi. Sledstveni porast rizika od prenosa HIV-a sa majke na potomstvo, čini da HIV infekcija sve više postaje problem opšte populacije.

Najviše HIV pozitivnih osoba dijagnostikovano u uzrastu 25-39 godina (58%), a sledi uzrast 40-49 godina (13%). Među decom uzrasta do 15 godina HIV infekcija je retka (3,3%), kao i među mladima uzrasta 15 -24 godine (12,8%).

Ukupno posmatrano vodeći način prenošenja HIV-ameđu obolelim osobama je korišćenje zajedničkog pribora za injektiranje među intravenskim korisnicima droge (44%), koji sa hemofiličarima i primaocima krvi (8% i to uglavnom pre 1987. godine, od kada se svi dobrovoljni davoci krvi, tkiva i organa u Srbiji obavezno testiraju na HIV), čine više od polovine svih obolelih od AIDS-a zaraženih putem krvi, odnosno krvnih derivata. Drugu veliku transmisivnu grupu među obolelima čine osobe koje su HIV «uzele» nezaštićenim seksualnim odnosom, bilo sa osobom istog ili suprotnog pola (35,5%). Prenos HIV infekcije sa majke na dete je izuzetno redak (1,4%), dok za više od 10% obolelih, uglavnom muškaraca, nije utvrđen ili prijavljen način zaražavanja, što pobuđuje sumnju da zbog izražene stigmatizacije homoseksualizma i homofobije u našem društvu, muškarcima često prikrivaju svoje rizično ponašanje. Slične pretpostavke postoje i za neke druge zemlje, a naročito za zemlje istočne Evrope.

Međutim, ono što pored već navedenog čini epidemiološku situaciju u Srbiji nesigurnom je **trend opadanja obolevanja među intravenskim korisnicima droge (sa 72% 1991. na 21% 2005.), a sa druge strane izrazit porast obolelih među heteroseksualcima i muškarcima koji imaju seksualne odnose sa muškarcima, naročito izražen u poslednjih deset godina (sa 15% 1991. na 49% 2005.). Ovaj trend je još izraženiji među novodijagnostikovanim osobama zaraženim HIV-om (grafikon 2).**

Grafikon 2. Učešće pojedinih transmisivnih kategorija među osobama inficiranim HIV-om u R. Srbiji po godini dijagnostikovanja HIV infekcije

Tokom 2006. godine, zaključno sa 20. 11. 2006. godine, u Institutu za javno zdravlje Srbije "Dr Milan Jovanović-Batut" registrovana je 71 novodijagnostikovana HIV infekcija, 40 osoba obolelih od AIDS-a i 21 osoba umrla od AIDS-a.

Od **71 novootkrivene osobe inficirane HIV-om** 12 (17%) je sa teritorije Vojvodine, a 33 (46%) iz Beograda. Ako se posmatra odnos polova, registrovano je trostruko više muškaraca (54 muškarca naspram 17 žena). Većina novootkrivenih osoba zaraženih HIV-om prijavljenih tokom 2006. godine pripada uzrastu 20-49 godina (60 osoba odnosno 85%), pri čemu je svaka treća osoba uzrasta 20-29 godina (20 osoba odnosno 28%). Što se tiče načina transmisije 45 novoregistrovanih HIV infekcija je prenešeno nezaštićenim seksualnim odnosom (63% odnosno 85% od svih infekcija kod kojih je prijavljen način zaražavanja), od

čega 28 seksualnim kontaktom među muškarcima. U istom periodu registrovano je 8 osoba inficiranih HIV-om (11%) među intravenskim korisnicima droge, dok za 18 osoba (25%) nije prijavljen način prenosa HIV-a. Još uvek ne zadovoljava činjenica da je HIV infekcija dijagnostikovana u svom terminalnom stadijumu tj. u trenutku oboljevanja od AIDS-a, kod 28 osoba (39%), premda se od 2002. godine registruje kontinuiran pad otkrivanja pozitivog HIV statusa u trenutku obolevanja od AIDS-a (56%) verovatno kao rezultat veće dostupnosti i kontinuirane promocije besplatnog savetovanja i dobrovoljnog testiranja na HIV u većem delu Srbije.

Od **40 novoregistrovanih osoba obolelih od AIDS-a** 30 obolelih su osobe muškog, a 10 ženskog pola (odnos polova 3:1). Na teritoriji Vojvodine je registrovano 4 slučaja AIDS-a (10%), a u Beogradu 25 (66%). Najviše obolelih od AIDS-a registrovano je u uzrasnoj grupi 30-49 godina (29 osoba ili 73%), ali i jedno dete mlađe od 5 godina, koje je HIV infekciju dobilo od majke. Po načinu transmisije 16 novoobolelih (40%) je registrovano među osobama koje su inficirane HIV-om seksualnim putem, 8 (20%) među intravenskim korisnicima droge, a kod 15 (38%) nije utvrđen način transmisije.

Od **21 osobe umrle od AIDS-a** 3 je sa teritorije Vojvodine, a 14 (67%) iz Beograda. Registrovano je 17 muškaraca umrlih od AIDS-a (odnos polova 4,3 : 1), a najveći broj umrlih je registrovan u uzrastu 30-49 godina (19 osoba tj. 90%). Takođe, najveći broj umrlih je registrovan među osobama koje su HIV stekle nezaštićenim seksualnim kontaktom (10 osoba odnosno 48%), a 7 (33%) umrlih osoba je registrovano u populaciji intravenskih korisnika droge. Među novoobolelima od AIDS-a tokom ove godine registrovano je 11 smrtnih ishoda, dok je 10 umrlih obolelo ranijih godina.

Premda naša zemlja spada u zemlje sa niskom prevalencijom HIV infekcije epidemiološka situacija se može okarakterisati kao **nesigurna**, sa tendencijom daljeg pogoršavanja, s obzirom na loše socijalno-ekonomske uslove, kao i prisutno rizično ponašanje. S druge strane, postoji potencijalna opasnost od ekonomski

uslovljene migracije iz zemalja istočne Evrope, koje su već teško pogođene HIV epidemijom.

U februaru 2005. godine Vlada Republike Srbije je usvojila Nacionalnu strategiju za borbu protiv HIV/AIDS-a u periodu 2005-2010. godina koja ima jasno definisane ciljeve, mere i aktivnosti na polju dostizanja jedinstvenog i efektivnog nacionalnog odgovora na HIV/AIDS epidemiju.

U Beogradu, 23. 11.2006. godine

Materijal pripremila: **Dr Danijela Simić, epidemiolog**

Izvor podataka: **Centar za prevenciju i kontrolu zaraznih bolesti**

Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović - Batut“